

Suomen Pankki

Suomen Pankin ennusteita

kevät 1980

SUHDANNE-ENNUSTE VUOSIKSI 1980-1982

Maaliskuu 1980

Ennuste perustuu
21.3.1980 mennessä
saatuun informaatioon

Kansantalouden osasto
25.3.1980

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
I	TEKSTIOSA
1.	Yleiskehitys 1
2.	Talouspolitiikka ja sektorikohtainen kehitys 3
	Talouspolitiikka 3
	Kansainvälinen kehitys 3
	Ulkomaankauppahinnat 4
	Vienti 5
	Yritykset 5
	Kotitaloudet 6
	Julkinen talous 6
	Tuotanto ja tuonti 7
	Työllisyys 8
	Inflaatio ja kilpailukyky 8
	Ulkoisen tasapaino 9
	Rahoitustalous 9
II	LIITEKUVIOT 12
1.	Bruttokansantuote 13
2.	Kilpailukyky ja vientimenestys 14
3.	Tuontialttius
4.	Vaihtosuhteet 15
5.	Kapasiteetin käyttöaste ja yritysten kannattavuus 16
6.	Yritysten velkaantuneisuus ja maksuvalmius 17
7.	Yksityiset investoinnit 18
8.	Kotitalouksien käytettävissä olevat reaali-tulot
9.	Kotitalouksien velkaantuneisuus ja maksu-valmius 19
10.	Kuluttajahinnat
11.	Ansiotasotaso ja yksikkötyökustannukset 20
12.	Työllisyys 21
13.	Ulkomainen velkaantuneisuus 22
14.	Ulkomainen maksuvalmius
15.	Valtion rahoitustarve, lainanotto ja maksu-valmius 23
16.	Valtion velkaantuneisuus ja velanhoitomenu 24
17.	Suomen Pankki 25
18.	Liikepankit
19.	Pankkien luotot ja ottolainaus 26
20.	Kokonaisluottoekspansio
III	LIITETAULUKOT 27
1.	Kansainvälinen talous 28
2.	Ulkomaankaupan hinnat 29
3.	Kokonaiskysyntä ja -tarjonta 30
4.	Kysyntä 31
5.	Tarjonta 32
6.	Kustannukset, hinnat ja tulonjako 33
7.	Työllisyys 35
8.	Maksutase 36
9.	Rahoitustilinpito 38

24.3.1980

1

TALOUDELLINEN KEHITYS VUOSINA 1980 - 82

Nykyisen talouspolitiikan linjan säilymiseen perustuva ennusteanalyysi viittaa siihen, että meneillään oleva voimakas ulkomaankauppahintojen nousu ja kotimaisen kysynnän kasvu kiihdyttävät oleellisesti inflaatiota kuluvan vuoden lopulla ja vuonna 1981.

1
YLEISKEHITYS

Noususuhdanne siirtynyt ja voimistunut

Taloudellinen noususuhdanne on Suomessa muodostumassa pitemmäksi ja voimakkaammaksi kuin aikaisemmin arvioitiin. Tähän vaikuttavat ennenkaikkea ulkoiset tekijät. Ensinnäkin poliittiset kriisit ja epävakaa tila ovat maailmanmarkkinoilla pitkittäneet raaka-aineisiin kohdistunutta varastokysyntää ja hintojen nousua, mikä on ylläpitänyt länsiviennistä saatujen tulojen kasvua Suomessa. Vientihintojen merkittävä kohoaminen viime vuoden lopulla ja tämän vuoden alussa on pitkälti korvannut tuontihintojen nousun ja vaihtosuhteen heikkenemisestä johtuva ostovoiman menetys on näin jäänyt Suomessa huomattavasti pienemmäksi kuin teollisuusmaissa keskimäärin. Toiseksi vaihtosuhteen heikkeneminen on kohdistunut yksinomaan idänkauppaan. Tästä aiheutunut kaupan vajauksellisuus on johtanut bilateraaliosopimusten puitteissa lisääntyneisiin vientitilauksiin.

Vientikehitys sinänsä tukee huomattavassa määrin kasvua, minkä ohella itätilausten huomattava nousu lisää tuotantoa jo tämän vuoden aikana. Vientitilanteen paraneminen on johtanut myös kotimaisen kysynnän selvään vilkastumiseen käyttöasteen kohoamisen sekä kannattavuuden ja työllisyystilanteen paranemisen seurauksena. Investointien ja kulutuksen vilkastumista ovat tukeneet viime vuosien elvytystoimenpiteet, jotka ovat vaikuttaneet kysyntään viivästyneinä ja joista pääosa on edelleen voimassa. Rahoitusmarkkinatilanne ei kuluvana vuonna rajoita voimakasta nimelliskysynnän kasvua.

Näistä syistä kotimaisen kysynnän samoin kuin kokonaistuotannon kasvu jatkuu voimakkaana koko vuoden; bruttokansantuotteen nousu ylittää 7 %. Työllisyys paranee selvästi ja työttömyysaste putoaa loppuvuodesta noin 4 prosenttiin. Vaihtotase heikkenee yli 3 prosentiksi bruttokansantuotteesta.

Kun myöskään inflaatio, joka pitkälti määräytyy edellisen vuoden kysyntä- ja ulkomaankauppahintakehityksen perusteella, ei johda kilpailukyvn olennaiseen heik-

kenemiseen vielä tänä vuonna, talouden kokonaistasa-paino vaikuttaa tällä hetkellä näennäisen hyvältä.

Tasapainottomuusongelmat lisääntyvät vuosina 1981 ja 1982

Kehitys on kuitenkin tuomassa mukanaan kärjistyviä ongelmia tuleville vuosille. Inflaatiopaineet ovat lisääntymässä samanaikaisesti kun kasvu tyrehtyy.

Tulonjako on muuttunut varsin nopeasti yritysten hyväksi ja kannattavuus on monella alalla lähellä 1970-luvun huipputasoa. Samalla ulkomaankauppahintojen nousu on lisäämässä inflaatio-odotuksia ja työmarkkinatilanteen nopeat muutokset aiheuttavat pullonkauloja suhteellisen korkeallakin työttömyyden tasolla. Näin ollen sekä kotimaiset tulovaatimukset että yritysten mahdollisuudet toteuttaa ne ovat olennaisesti lisääntyneet. Tämä vaikuttaa täysimääräisesti kotimaiseen inflaatioprosessiin vasta tämän vuoden loppupuolella ja vuonna 1981.

Samanaikaisesti kansainvälisen kysynnän heikkeneminen heijastuu viennin kehitykseen ja valtiontalouden automaattinen vaikutus rajoittaa kotimaisen kysynnän nousua. Kun myös kotimaisten varastojen kasvattaminen kääntyy suhdannevaiheelle tyypilliseen tapaan varastojen purkamiseksi tuotannon kasvumahdollisuudet heikenevät olennaisesti. Ainoaksi kasvua tukevaksi voimaksi jää tällöin yksityinen kulutus; kotitalouksien vielä tänä vuonna varsin korkean säästämisalttiuden palautuminen normaaliksi lisää väliaikaisesti kulutusta tuloja enemmän. Kaiken kaikkiaan kokonaistuotanto supistuu kuitenkin vuoden 1981 aikana ja työttömyys alkaa uudelleen nopeasti kohota.

Kotimaisen kustannustason nopea nousu ja kasvun pysähtyminen heikentävät tuntuvasti kansainvälistä kilpailukykyä ja yritysten kannattavuutta jo vuonna 1981, mistä puolestaan johtuu tasapainottomuusongelmien vaikeutuminen entisestään seuraavana vuonna. Viennin ja investointitoiminnan lamaantumisen seurauksena kasvu pysyy heikkona ja työttömyys pahenee edelleen jyrkästi. Inflaatio-odotusten jäykkyys pitää kustannustason kohoamisen silti nopeana ja kilpailukyyn heikkeneminen jatkuu. Ulkoinen tasapaino ei palaudu kotimaisen kehityksen hidastuessa ja vaihtotaseen alijäämän luonne muuttuu suhdanneluonteisesta rakenteelliseksi, heikkoon kilpailukykyyn perustuvaksi ongelmaksi.

Kehitys saattaa olla ennustettua huonompikin

Ennuste perustuu keskeiseen olettamukseen siitä, että yritykset ja kotitaloudet ovat vuosien 1975 - 76 kokemusten perusteella huomattavan varovaisia käytäytymisessään. Tämä heijastuu sekä tulojen käytössä että myös kotimaisen inflaation kehityksessä. Yritysten investointimenojen on oletettu jäävän suhteellisen alhaisiksi vaikka kannattavuus on kohoamassa korkeaksi,

velkaantuneisuus on selvästi laskenut ja likviditeettitilanne jatkuu hyvänä. Samoin kotitalouksien investoinnit ja kulutus kasvavat ennusteen mukaan suhteellisen hitaasti. Yksityisen sektorin varovaisuuden on oletettu heijastuvan myös kysyntätilanteeseen nähden suhteellisen lievänä kotimaisen inflaation kiihtymisenä tänä ja ensi vuonna. Eräillä aloilla esiintyvien kapasiteettiongelmien ei ole oletettu purkautuvan kysyntätilanteeseen nähden normaalia suurempana tuonnin kasvuna.

Näin ollen riskit ovat ennustettua voimakkaamman kotimaisen kysynnän ja inflaation puolella. Tällainen kehitys aiheuttaisi vielä suurempaakin tasapainottemuutta ennusteajanjakson loppuvuosina; ylikapasiteettia syntyisi enemmän, kilpailukyky, kannattavuus ja yritysten rahoitusrakenne olisivat heikompia ja inflaatiovoimat sitkeämpiä kuin ennusteessa on esitetty. Ulkoinen tasapaino olisi tällöin heikompi koko ennusteperiodin ajan.

2

TALOUSPOLITIikka JA SEKTORIKOHTAINEN KEHITYS

Talouspolitiikka. Talouspolitiikan on ennusteessa oletettu säilyvän pääpiirteissään muuttumattomana. Valtiontalouden osalta tämä merkitsee mm., että tuloveroasteikkoja ja julkisen sektorin maksuja tarkistetaan yleistä hinta- ja kustannuskehitystä vastaavasti. Menneen lamakauden aikana tilapäisiksi säädettyjen mutta useita kertoja jatkettujen kotimaisen kysynnän tukitoimenpiteiden on oletettu jatkuvan. Lähinnä näistä syistä valtion netto-rahoitustarpeen supistuminen jää suhdannenousun voimakkuuteen nähden varsin lieväksi. Valtion lainanoton on arvioitu reagoivan rahoitustarpeen supistumiseen jonkin verran viivästyneenä, jolloin valtion kassavarat lisääntyvät edelleen. Valtion kassatalous sitoo siten vuosina 1980 - 81 kotimaista likviditeettiä.

Sekä rahapolitiikan että ulkomaisen pääoman tuontipolitiikan on oletettu säilyvän nykyisellään; päiväluottokorko on koko ennusteperiodin ajan suunnilleen 12 % ja yleinen korkokanta säilyy muuttumattomana.

Kansainvälinen kehitys

Kansainvälisen talouden aktiviteetti osoittautui viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla syksyllä ennustettua vilkkaammaksi. Taloudellisen kasvun jatkuminen odotettua pitempään johtui ennen kaikkea Lähi-Idän poliittisen tilanteen vaikeutumisesta ja sen aiheuttamasta varastojen kasvattamisesta. Lisäksi on taloudellinen nousu ollut joissakin maissa arvioitua vankempi.

Kansainvälisen kehityksen ennuste perustuu mm. siihen, ettei kansainvälispoliittisessa tilanteessa tapahdu sellaisia muutoksia, joilla olisi huomattavia heijastusvaikutuksia taloudelliseen kehitykseen. Öljymarkkinoiden on oletettu normalisoituvan.

OECD-maiden bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla runsaan yhden prosentin vuosivauhtia lähinnä varastokysyntään perustuen (yli 2 % ilman Yhdysvaltoja), mutta kääntyvän vajaan 2 prosentin laskuun toisella vuosipuoliskolla. Kasvun jyrkkä taittuminen perustuu suurelta osin varastoinvestointien supistumiseen. Myös talouspolitiikan kiristymisen sekä vaihtosuhteen heikkenemisen arvioidaan heijastuvan tämän vuoden aikana yksityisen sektorin lopputuotekysyntään. Bruttokansantuotteen odotetaan edelleen lievästi supistuvan vuoden 1981 alkupuolella.

Heikon kysyntätilanteen arvioidaan hillitsevän öljy- ja raaka-ainehintoja; raakaöljyn hinta pysyy nykyisellä tasolla ensi vuoden alkupuolelle ja muiden raaka-aineiden hinnat kääntyvät tämän vuoden toisella vuosipuoliskolla lievään laskuun, joka jatkuu ensi vuoden alkukuukausiin.

Alhaisen taloudellisen aktiviteetin ja rahoittuvan raaka-ainetilanteen seurauksena odotetaan talouspolitiikan vähitellen siirtyvän kasvua tukevampaan suuntaan ensi vuoden alkuun mennessä. Kun myös varastojen purkamisen arvioidaan päättyvän ensi vuoden aikana, kysyntä ja tuotanto kohoavat lievästi vuoden 1981 lopulla. Kasvu nopeutuu merkittävämmiin kuitenkin vasta vuoden 1982 aikana. Samalla myös raaka-aine- ja öljyhinnat lähtevät uuteen nousuun.

Inflaatio pysyy lähivuosinakin keskeisenä ongelmana teollisuusmaissa. Vaihtosuhteen heikkenemisestä ja kysyntää hillitsevästä talouspolitiikasta huolimatta on todennäköistä, että osa ulkomaankauppasektorin hintojen nousuista siirtyy kotimaisiin hintoihin ja palkkoihin. Näin ollen teollisuusmaat saattavat joutua kiihtyvän inflaation eteen aina ensi vuoteen asti, vaikka raaka-aine- ja öljyhinnat eivät nousisikaan.

Ulkomaisen korkokehityksen on arvioitu kääntyvän laskuun siten, että 3 kuukauden eurodollarikorko laskee tämän vuoden loppuun mennessä 12 prosenttiin ja lievästi edelleen ensi vuonna. Vuoden 1982 aikana kansainväliset korot kääntyvät uudelleen nousuun.

Ulkomaankauppahinnat

Kansainvälistä hintakehitystä seuraten raaka-aineiden hinnat ovat viime vuoden alkupuoliskon jälkeen nousseet Suomen tuonnissa ja viennissä lopputuotteiden hintoja nopeammin. Tämä kehitys jatkuu edelleen ja kuluvana vuonna arvioidaan tuontihintojen nousevan runsaat 17 % jos öljyhinnat jäävät nykyiselle tasolle. Kun Suomen viennistä puolet on raaka-ainevaltaisista tuotteista myös vientihinnat ovat hyöttyneet vilkkaasta kansainvälisestä raaka-ainekysynnästä ja vaihtosuhteen heikentyminen on ollut huomattavasti vähäisempää kuin OECD-maissa keskimäärin. Tänä vuonna vientihintojen arvioidaan kohoavan runsaat 12 %.

Kansainvälisen raaka-ainehintakehityksen taittuminen tänä vuonna näkyy myös Suomen tuonti- ja vientihintojen nousun hidastumisena loppuvuodesta ja ensi vuonna. Lähinnä öljyn hintakehityksen tasaantumisen seurauksena vaihtosuhteen kehitys tasoittuu ja tuonti- ja vientihinnat nousevat ennusteen mukaan 5 - 6 prosentin vuosivauhtia vuosina 1981 - 82.

Vienti

Raaka-ainevaltaisuudesta johtuen vienti on suuresti hyötynyt viimeaikaisesta kansainvälisestä kehityksestä. Kun myös parantunut kilpailukyky on tukenut markkina-osuuksien kehitystä, koko tavaravienti on voinut lisääntyä 10 prosentin vuosivauhtia itätoimitusten selvästä supistumisesta huolimatta.

Tästä eteenpäin viennin kasvu tulee kuitenkin perustumaan eri tekijöihin. Raaka-ainevarastojen kartuttamisen päättyminen aiheuttaa tämän vuoden aikana jyrkän taittumisen perusteellisuuden viennissä länsimainin ja ulkomaisen kysynnän heikkeneminen heijastuu valmiiden tavaroiden vientitilauksiin. Toisaalta itävienti alkaa kuitenkin elpyä; uusimmat sopimukset viittaavat määrän lisäykseen yli kolmanneksella. Kun Neste Oy:n vientitoimitukset ylläpitävät länsivientiä, tavaroiden ja palvelusten vienti yltää 10 prosenttiin myös vuonna 1980.

Vuonna 1981 viennin kasvu jää melko olemattomaksi, vaikka itävienti lisääntyy edelleen yli 10 %. Länsivientiä lamaannuttaa teollisuusmaiden heikko taloudellinen tilanne ja vienti näihin maihin jopa lievästi alentuu. Länsimaiden kysynnän elpymisestä huolimatta koko viennin kasvu jää myös vuonna 1982 vaatimattomaksi. Tämä johtuu kilpailukyvyn heikkenemisestä sekä itätoimitusten kasvun hidastumisesta.

Yritykset

Vientitulojen voimakas kasvu, kotimaisen kysynnän elpyminen ja verraten maltillinen kotimainen kustannuskehitys ovat johtaneet huomattaviin muutoksiin yritysten kannattavuudessa, velkaantuneisuudessa ja kapasiteetin käyttöasteessa. Teollisuudessa kannattavuus lähestyy aikaisempia huippulukuja ja suljetussa sektorissa se oli jo viime vuonna parempi kuin edellisessä korkeasuhdanteessa. Samanaikaisesti yrityssektorin velkaantuneisuus on alentunut. Kapasiteetin käyttöasteet ovat kohonneet nopeasti ja monet teollisuudenalat ovat jo saavuttaneet kapasiteetin täyskäytöisyyden.

Tämä kehitys tukee etenkin tänä vuonna sekä kiinteiden että varastoinvestointien kasvua. Kiinteistä investoinneista ennen kaikkea kone- ja laitehankinnat lisääntyvät voimakkaasti. Samaten varastot, erityisesti tuotantoprosessissa olevat keskeneräiset työt kasvavat tänä vuonna selvästi. Suurista kasvuprosenteista huolimatta investointien taso jää selvästi alhaisemmaksi kuin 1970-luvun puolivälissä. Investointiasteen ennustettu alhaisuus perustuu oletukseen, että yritykset

eivät nosta velkaantumistasetta uudelleen kovin jyrkästi. Lisäksi suurten voimalaitos- ja muiden perusrakennelainvestointien tarve on lähivuosina vähäinen. Myös varastokannan suhde bruttokansantuotteen laskee suhdanneluonteisia vaihteluita lukuunottamatta edelleen.

Kotimaisen kustannusinflaation kiihtyminen sekä ulkomaisen ja kotimaisen kysynnän hidastuminen heikentävät selvästi kannattavuutta ensi vuonna. Tämä hillitsee investointihalukkuutta, mikä heijastuu aluksi varastojen alenemisena. Tänä vuonna käynnistyneiden investointiprojektien vuoksi kiinteiden investointien kasvu kuitenkin jatkuu vielä vuonna 1981. Ennusteperiodin lopulla investointihalukkuutta hillitsee tuotantokapasiteetin vajaakäyttöisyydestä aiheutuva yritysten kannattavuuden aleneminen ja rahoitusrakenteen heikentyminen.

Kotimaisten lähteiden osuus yritysten ulkoisesta rahoituksesta kohoaa edelleen lähivuosina. Pankkiluotot kasvavat voimakkaasti tänä vuonna, mutta kasvuvauhti hidastuu vuosina 1981 ja 1982. Muut kotimaiset rahoituslaitokset ja valtio tyydyttävät koko ennusteperiodin ajan huomattavan osan yritysten ulkoisen rahoituksen tarpeesta.

Kotitaloudet

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen voimakas kasvu vuonna 1979 heijastui osittain säästämisasteen kohoamisena ja likvidien saatavien lisäyksenä. Samansuuntaisen kehityksen odotetaan jatkuvan tänäkin vuonna. Kotitalouksien pääomatulojen palkkatuloja nopeampi kasvu ja tavanomainen viive tulojen ja menojen muutoksien välillä heijastuvat säästämisasteen nousun jatkumisena.

Näiden tekijöiden kääntäytyminen vastakkaisuuntaisiksi aiheuttaa säästämisalttiuden laskun vuonna 1981. Kulutuksen kasvu jatkuu 2 - 3 prosentin vuosivauhtia, vaikka käytettävissä olevat tulot lisääntyvät reaalisesti ainoastaan prosentin. Vuonna 1982 reaalitytulot ja kulutus nousevat likipitään yhtä paljon. Asuntoinvestoinnit lisääntyvät tänä vuonna tuntuvasti ja kääntyvät ensi vuoden aikana uudelleen laskuun.

Investointitoiminnan vilkastumisesta huolimatta kotitaloussektorin rahoitusaliäämä pienenee kuluvana vuonna. Ensi vuonna säästämisalttiuden laskiessa rahoitusaliäämä lisääntyy selvästi ja kotitalouksien velkaantumistasete kohoaa.

Julkinen talous

Nopeasta taloudellisesta kasvusta ja nimellistulokehityksestä huolimatta kansantalouden bruttoveroaste alenee kuluvana vuonna noin puoli prosenttiyksikköä ja valtiontalous on yksityisen sektorin tulonmuodostusta tukevaa. Välittömien verojen kasvua vähentää veronpalautusten maksaminen kokonaisuudessaan tämän vuoden joulukuussa ja eräiden henkilökohtaisten vähennysten huomioon ottaminen jo ennakonpidätyksen yhteydessä.

Kun julkisen sektorin palkkamenot lisääntyvät koko kansantalouden palkkasumman keskimääräistä nousua selvästi vähemmän ja tulonsiirtomenojen kasvu hidastuu, valtiontalous muuttuu jälleen selvästi ylijäämäiseksi. Valtion lainanannon lisäksi hidastuessa netto-rahoitustarve supistuu kahteen miljardiin markkaan kuluvana vuonna.

Inflaation kiihtyessä veroprogressio kääntää vuonna 1981 veroasteen nousuun ja valtion nettorahoitustarve supistuu edelleen jonkin verran. Vuonna 1982 veroaste pysyy edellisvuotisella tasolla ja valtiontalouden kysyntävaikutus muodostuu likimain neutraaliksi.

Kuntasektorin kysynnän kasvun nopeutuminen ja menorakenteen muuttuminen vähemmän valtionapupainotteiseksi kiristävät kuntien rahoitusasemaa jonkin verran kuluvana vuonna. Kunnille arvioidaan syntyvän rahoitus-alijäämää kaikkina ennustevuosina. Luottorahoituksen saatavuuden ei kuitenkaan odoteta vaikeuttavan näiden alijäämien rahoittamista.

Tuotanto ja tuonti

Kysynnän kasvua seuraten tuotanto ja tuonti lisääntyvät tämän vuoden alkupuolella nopeasti mutta kasvuvauhti laantuu vuoden loppua kohti. Kysynnän nopeasti kasvaessa ja sen rakenteen muuttuessa tänä vuonna kiinteiden ja varastoinvestointien suuntaan tuonnin osuus kokonaistarjonnasta lisääntyy. Tuonnin voimakasta kasvua ylläpitää tänä vuonna myös Nesteen jalostamotoiminnan käyttöasteen nostaminen. Ensi vuoden aikana tuotanto ja tuonti supistuvat ja uutta lievää elpymistä tapahtuu vasta vuoden 1982 lopulla.

Rakennustoiminta kasvaa tänä vuonna nopeimmin sen kasvuvauhdin yltäessä 12 prosenttiin. Teollisuustuotannon kasvu jatkuu edelleen nopeana ja osa metsä-, metalli- ja tekstiiliteollisuutta on jo saavuttanut kapasiteetin täyskäyttöisyyden. Voimakkaasti lisääntyneistä Neuvostoliiton tilauksista johtuen kapasiteettipula yleistyy vielä tämän vuoden aikana.

Ensi vuonna kapasiteettitilanne helpottuu tuotannon kasvun pysähtymisen ja investointihankkeiden valmistumisen myötä. Avoimen sektorin tuotanto pysyy ennallaan, joskin metalliteollisuuteen kohdistuu vielä silloin huomattava kysyntä. Myös suljetun sektorin tuotanto pysyy vuonna 1981 lähes ennallaan. Vuonna 1982 tuotannon kasvun lievä elpyminen keskittyy avoimeen sektoriin, mutta kapasiteettilisäysten vuoksi käyttöaste alenee edelleen.

Tuonnin kasvua lisäävät tänä vuonna oleellisesti kone- ja laiteinvestointien elpyminen ja kotimaisen tuotannon vilkkauteen liittyvä raaka-ainetuonti (ml. raakaöljy) sekä varastojen kasvattaminen. Päinvastoin kuin vuonna 1979 suurimmat paineet kohdistuvat tänä vuonna länsituontiin; itätuonti sen sijaan määrällisesti supis-

tuu. Ensi vuonna ainoastaan investointitavaroiden tuonti lisääntyy.

Työllisyys

Työllisyyden suhdanneluonteinen paraneminen jatkuu vuonna 1980, mutta tuotannon kasvun hidastumisen seurauksena työvoiman kysyntä heikkenee jo ensi vuonna ja laskee selvästi vuonna 1982. Vastaavasti työttömyysaste alenee tämän vuoden lopulla neljän prosentin tuntumaan ja pysyttelee tällä tasolla vuoden 1981 loppupuolelle, minkä jälkeen se kohoaa jyrkästi.

Ennusteessa on oletettu, että yritykset lisäävät työvoimaansa hitaammin kuin 1970-luvun alkuvuosina. Tämä liittyy odotettuun varovaisuuteen yritysten käyttäytymisessä sekä siihen, ettei nyt ole yleistä työvoimapulaa eräillä toimialoilla ja alueilla esiintyvistä pullonkauloista huolimatta; työttömiä työnhakijoita on tällä hetkellä noin 14 kertaa enemmän kuin avoimia työpaikkoja, kun vastaava suhdeluku vuonna 1974 oli 1.3. Vastaavasti arvioidaan yritysten reagoivan kysyntänäkymien heikkenemiseen nopeammin kuin vuonna 1975 ja vähentävän työtoimaansa heti laskukauden alettua.

Tuotannon kasvu leviää kuluvana vuonna entistä työvoimavaltaisemmille toimialoille, kuten tekstiili-, vaatetus- ja metalliteollisuuteen sekä rakennustoimintaan. Juikisessa sektorissa lähinnä kunnat lisäävät työvoimaansa koko ennustekauden ajan. Vuonna 1981 teollisuuden ja rakennustoiminnan työllisyys kääntyy laskuun ja vuonna 1982 työllisyys heikkenee julkista toimintaa lukuunottamatta miltei kaikilla toimialoilla.

Inflaatio ja kilpailukyky

Viime vuonna alkanut ulkomaankauppahintojen nousun kiihtyminen ja taloudellisen toimeliaisuuden elpyminen ovat jo heijastuneet kotimaiseen inflaatiokehitykseen; rakennuskustannusten, tukkuhintojen ja kanto-
hintojen nousuvauhti on selvästi voimistunut ja meneillään olevat työmarkkinaneuvottelut viittaavat palkka-
kehityksen nopeutumiseen. Nopeasta vientihintojen ja työn tuottavuuden noususta johtuen tulonjako muuttuu kuitenkin edelleen yritysten hyväksi ja kannattavuuden tason kohentuminen jatkuu. Myöskään kansainvälinen kilpailukyky ei liiemmästi tänä vuonna kärsi, kun öljy- ja muiden raaka-ainehintojen nousu on kaikissa maissa jossain määrin siirtynyt kotimaiseen inflaatioon.

Ensi vuonna tilanne kuitenkin muuttuu. Inflaatiovauhdin arvioidaan hidastuvan ulkomailla. Tämä johtuu kasvuvauhdin jyrkästä taitumisesta ja siitä, että useimpien teollisuusmaiden kokema inflaatio-
systeemi on vaihtosuhteen huomattavasta heikkenemisestä johtuen jäänyt paljon pienemmäksi kuin Suomessa. Kun nimellistulojen nousu jatkuu kuitenkin Suomessa nopeana ja työn tuottavuuden kasvu suhdanneluonteisesti hidastuu,

yksikkökustannusten nousu kohoaa avoimessa sektorissa 15 prosenttiin. Vuonna 1982 yksikkökustannukset nousivat vielä 10 %. Kun vientihintojen nousu samanaikaisesti taittuu, teollisuuden kannattavuus kärsii kumpanakin vuonna.

Ennusteen mukaan ansiotason nousu on tänä vuonna vuositasolla noin 13 1/2 % ja vuoden aikana 16 %. Vuosina 1981 ja 1982 ansiotaso nousee 15 ja 14 %. Myös kuluttajahintojen nousu kiihtyy selvästi vuonna 1980, ja arvioiden mukaan hinnat kohoavat tämän vuoden aikana 13 %. Ulkomaankauppahintojen nousun hidastuessa kuluttajahintojen nousuvauhti vaimenee hieman ensi vuoden aikana ja vuonna 1982. Tällöin nousu heijastaa pääasiassa kotimaisten kustannuskehitysten vaikutusta. Vuositasolla mitattuna nousu on kuitenkin 11 % vielä vuonna 1982.

Ulkoinen tasapaino

Kotimaisen kysynnän voimakkaan kasvun vuoksi kansantalouden suhteellinen suhdannetilanne kääntyy tänä vuonna ulkoisen tasapainon kannalta epäedulliseksi, eli Suomen talous on korkeammalla aktiviteetin tasolla kuin muut maat keskimäärin. Tasapainoa heikentää myös vaihtosuhteen huononeminen, mikä kuitenkin keskittyy yksinomaan idänkauppaan. Bilateraalikanuapau vajeen syveneminen on synnyttämässä tuntuvia lisätoimituksia jo tämän vuoden aikana. Kun lisäksi kotimainen kysyntä alkaa heiketä ja vaihtosuhteen kehitys tasoittuu, kauppataseen vajuus pienenee uudestaan vuoden lopulla ja on ensi vuonna runsaat kaksi kolmannesta tämän vuoden 6 mrd. markasta. Bilateraalikanuapau vajuus on tänä vuonna 2 mrd. markkaa ja tämä kauppa on lähes tasapainossa vuonna 1981.

Palvelustaseen ylijäämä kasvaa edelleen ennusteperiodin aikana selvästi. Tähän vaikuttavat lähinnä kuljetustulojen sekä muiden palvelusten, erityisesti projektiviennin kasvu. Pääomakorvaukseen alijäämä lisääntyy kuitenkin likipitään vastaavasti ulkomaisen nettovelan kasvun ja nousseen kansainvälisen korkotason seurauksena.

Vaihtotaseen vajuus kohoaa tänä vuonna 6 mrd. markkaan eli runsaaseen 3 prosenttiin BKT:sta. Ensi vuonna vajuus on ennusteen mukaan 5 mrd. markkaa ja vuonna 1982 3 mrd. markkaa.

Ulkomainen nettovelka kohoaa vuoden 1982 loppuun mennessä 38 mrd. markkaan. Suhteessa bruttokansantuotteen velkaantuneisuus ei kuitenkaan juuri kasva; vuoden 1982 lopussa sen ennustetaan olevan vajuus 16 %.

Rahoitustalous

Rahoituksen osalta ennuste on tehty olettaen, että kotimaisen rahoituksen saatavuus säilyy suunnilleen nykyisenä. Tästä seuraa, että halukkuus pääoman tuontiin

pysyy verraten alhaisena ja että vaihtotaseen vajauksen rahoitukseen liittyy epävarmuutta. Koska kuitenkin kansainväliset korot laskevat ja yritysten investointien rahoitustarve kasvaa, on yritysten normaalin pääoman tuonnin arvioitu kattavan pääosan vaihtotaseen vajauksesta. Kun lisäksi valtion pääoman tuonti säilyy supistumisesta huolimatta varsin runsaana ja kun idänkauppaan liittyy poikkeuksellisen runsaasti ennakoita, Suomen Pankin koko ulkomaisen nettosaatavan on arvioitu supistuvan vain vähän nykyiseltä tasoltaan.

Sidotun ja vaihdettavan valuuttavarannon kehitys poikkeaa kuitenkin selvästi toisistaan. Bilateraali-kaupan vaihtotaseen alijäämä rahoitetaan kuluvana vuonna ennakkomaksuin siten että Suomen Pankin tiliasema jopa hieman paranee. Seuraavina vuosina bilateraali-kaupan vaihtotase kääntyy ylijäämäiseksi ja saldo muuttuu positiiviseksi.

Vaihdettavien valuuttojen vaihtotaseen alijäämä pysyy ennusteperiodilla 5 mrd. markan tuntumassa. Verrat- tain voimakkaaksi arvioidusta pääoman tuonnista huolimatta Suomen Pankin vaihdettava varanto supistuu keskimäärin 1 mrd. markkaa vuodessa ja on vuoden 1982 lopussa vajaat 4 mrd. markkaa.

Ulkomaisen korkotason laskun ja kauppataseen heikkene- misen vuoksi kauppaluottojen lisäys on tänä ja ensi vuonna suhteellisen suuri. Yksityisen sektorin pitkä- aikaisen pääoman nettotuonti lisääntyy hieman kumpana- kin vuonna. Toisaalta valtion pääomantuontitarpeen oletetaan vähenevän. Valtion ulkomaisten lainojen nos- toiksi on oletettu 2 mrd. markkaa tänä ja ensi vuonna ja 1.5 mrd. markkaa vuonna 1982.

Valtion kotimainen lainanotto on arvioitu tänä vuonna 3.2 mrd. markaksi. Ensi vuonna se on vajaat puolet tästä mutta kääntyy sen jälkeen uudelleen nousuun. Lainanotto ylittää rahoitustarpeen ja kassaylijäämä nousee kuluvana vuonna 1.2 mrd. markkaan. Vielä ensi vuonna valtiolle muodostuu ennusteen mukaan kassaylijäämää, mutta vuonna 1982 ole- tetaan valtion purkavan jonkin verran kassavarojaan.

Valtion kassaylijäämän ja yksityisen sektorin voimak- kaan luotonkysynnän vuoksi pankkien antolainausenemmys lisääntyy selvästi. Liikepankkien nettovelka Suomen Pankille kasvaa kuluvana vuonna noin 2.2 mrd. markkaa ja vuosina 1981 - 82 yhteensä noin 1.2 mrd. markkaa, jolloin keskuspankkivelan määrä on lähes 6 mrd. mark- kaa vuoden 1982 lopussa. Lisäksi ulkomaankaupan ra- noitustarpeen ennakoidaan lisäävän pankkien netto- velkaa ulkomaille ennustejaksolla kaikkiaan 2.3 mrd. markkaa.

Pankkien luottojen kasvu nousee kuluvana vuonna 22 prosenttiin. Ottolainauksen ennustetaan kasvavan

viimevuotisella vauhdilla eli 18 %. Ottolainauksen sekä liikepankkien keskuspankkirahoituksen ja ulkomaisen rahoituksen kasvun hidastuessa pankkiluottojen arvioidaan lisääntyvän ensi vuonna enää 15 % ja 12 % vuonna 1982.

Kokonaisluottoekspansio noudattaa pankkiluottojen kasvu-uraa mutta lievemmin vaihtelevana. Ennustejakson suurin kasvu 19 % ajoittuu kuluvaan vuoteen. Yritysten osuus luottojen kokonaiskasvusta lisääntyy selvästi näiden parin viime vuoden poikkeuksellisen alhaisen osuuden jälkeen. Kokonaispääomantuonnin suuruudesta huolimatta yritysten suoran pääomantuonnin osuus yleisön velkakannan kasvusta jää suunnilleen puoleen viime vuosikymmenen alkupuoliskon ennätystasosta.